

“La resistència es va fer a dins, més que no pas a l'exili”

El pare Marc Taxonera (Barcelona, 1919) és un dels monjos històrics de Montserrat i un dels que han viscut més de prop el paper de suplència del monestir durant el franquisme i la presència rellevant que manté dins la vida catalana. La seva provada capacitat de relació ha estat un dels actius més sòlids d'una clara passió pel país.

Marc Taxonera i Comas, que fou batejat com a Jordi, va néixer en el si d'una família molt vinculada a la Lliga. El seu pare, un metge prestigiós, va presidir el partit de Cambó al barri barceloní de Gràcia i va ser director de la mutualitat d'assistència mèdica L'Aliança i un dels fundadors del Sindicat de Metges de Catalunya. Perseguit per la FAI, la família s'establí a Pamplona. Després d'una participació fugaç en la Guerra Civil, el futur monjo va poder tornar a Barcelona poc abans que s'acabés el conflicte i va fer tres cursos de dret. Antic membre de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, milità en l'Acció Catòlica de la primera postguerra i l'any 1941 ingressà a Montserrat. Al Monestir, Taxonera n'ha estat “hospeder”, director de la seva immensa biblioteca (1952-1968) i n'ha dirigit, des del primer d'aquests anys, el valuós arxiu, tasca a la qual continua dedicant-se. Però el pare Marc, singularment, ha estat un gran interlocutor de la comunitat en medis intel·lectuals i polítics i també un dels amfitrions dels refugiats. Vinculat a prestigioses entitats de signe nacionalista i de promoció i defensa dels drets humans, ha estat un dels fundadors i vicepresident, durant bastants anys, de l'Associació d'Arxivers de Catalunya. El Govern català va concedir-li, l'any 2000, la Creu de Sant Jordi.

—Quins records teniu, de la vostra formació a l'Escola Blanquerna?

—Molt bons, perquè era una escola molt avançada, hereva de l'Escola Montessori de la Mancomunitat que

va ser suprimita per la dictadura de Primo de Rivera. Un grup de pares i professors d'aquell centre, sota el guiatge d'Alexandre Galí, van ser els impulsors del nou centre i de la seva Mútua Escolar. A Blanquerna vaig adquirir els valors bàsics que han orientat la meva vida. Era un ensenyament d'una gran qualitat pedagògica, però també òptim des del punt de vista de la formació moral i religiosa i de l'estimació pel país.

—La persecució faista va marcar, com en tants casos, el vostre ambient familiar. Van sobrar els que Joan Peiró, des del corrent trentista de l'anarcosindicalisme, en deia “valents de cantonada”?

—En aquestes situacions, de “valents de cantonada” en surten molts. No sembla que això es pugui repetir, però si fos així no en dubteu pas: els “valents” d'aquesta mena tornarien a ser-hi.

—A Pamplona, el vostre pare us va obrir els ulls quan us digué, juntament amb els vostres germans: “Aquí també maten els qui no pensen com ells.”

—Sí, però el pare també tenia clar que no volia anar a l'exili, tot i les ofertes professionals que va tenir de Venèçuela. Ell s'adonava que la guerra la guanyaria Franco, però volia tornar a Catalunya com més aviat millor.

—Us atreia l'exili americà?

—No, perquè Amèrica no m'ha fet mai el pes i, en canvi, sempre m'he sentit molt europeu.

—Quins records teniu del vostre enquadrament forçat en l'exèrcit franquista?

—Sortosament, pocs, perquè la meua participació activa en la guerra va ser

“Un document s’ha de guardar on es genera. Crec que ‘els papers de Salamanca’, encara que sembli difícil, acabaran tornant, a la llarga, perquè tot plegat és tan absurd!”

escassa, i la instrucció que vaig fer, mínima. A finals del 1937 vaig estar a Navarra, a la frontera francesa, i el març del 1938 vaig anar al front del Guadarrama. Però em van trobar una petita cosa als pulmons i em van declarar inútil temporal per sis mesos, i pràcticament ja es va acabar la guerra.

—Què va representar el vostre pas del fejoisme d’abans del conflicte a l’Acció Catòlica posterior?

—Un procés d’adaptació que, progressivament, va anar complicant-se. Erem una colla d’antics membres de la Federació de Joves Cristians de Catalunya que proveníem de Blanquerna i que tendíem a fer les nostres activitats en català. Fins que algú ho va trobar estrany i va denunciar-ho, però la junta diocesana d’Acció Catòlica, de moment, no en va fer massa cas. El 1941, precisament, els membres de la junta dels joves de l’organització, a la qual jo pertanyia, vam fer una reunió a Montserrat i el recordatori també el vam imprimir en la nostra llengua. Però, als cap de pocs mesos —quan jo ja havia ingressat al monestir—, els antics fejoistes van ser progressivament apartats, d’acord amb l’esperit de l’època.

—Volfeu, des de jove, ser religiós?

—Sí, però d’una manera molt fugissera. Va ser després que, arran de la guerra i de les seves seqüeles, vaig meditar-hi a fons. M’havia passat pel cap entrar al seminari, però conèixer de prop Montserrat i els valors que representa em va ajudar a triar.

—A Montserrat va deixar definitivament el dret i us va orientar cap al món dels arxius i biblioteques...

—Sí, perquè el dret, al monestir, m’era poc útil, i a mi m’ha agradat sempre la història. Per això, el 1943 l’abat Escarré em va dir que anés a treballar a l’arxiu, i encara hi sóc vinculat.

—Del 1950 al 1952, va estudiar arxivística a la prestigiosa École des Chartes de París. L’estada a la capital francesa us va permetre iniciar la vostra tan extensa xarxa de relacions?

—Em va permetre d’incrementar-la, perquè la influència de Blanquerna i de l’ambient familiar feia que sempre hagi tingut facilitat de tracte amb la gent. A París, singularment, vaig conèixer moltes personalitats de l’exili. Vaig fer amistat amb el dirigent basc Manuel de Irujo, vaig tractar el lehendakari Aguirre i un conseller seu, el canonge Alberto de Onaindia, i vaig relacionar-me, entre d’altres, amb Pierre Vilar —a qui ja havia conegut a Catalunya—, el valencià Julià Gorkin, Pere Bosch i Gimpera, Claudio Sánchez Albornoz o Joan Puig i Ferrer, que aleshores era ministre de Justícia del Govern de la República a l’exili.

—Un gran novel·lista, però un polític controvertit...

—Les seves opinions em semblaven força realistes. Recordo que em deia: “Es pensen que un dia caurà Franco, entrarem nosaltres i tothom ens aplaudirà, però a l’interior ningú no deu saber qui som.” No ens enganyem: la feina de la resistència es va fer a dins, més que no pas a l’exili. Els exiliats que volien tenir un cert paper, quan van poder, van tornar, perquè van veure que el seu combat quedava fora d’òrbita.

—Com a director de la biblioteca del monestir, a més del gran fons de Just Cabot, va incorporar-hi un fons Cambó de tres mil volums sobre la Guerra Civil.

—Aquests llibres es trobaven en un guardamobles a Suïssa, i jo vaig dema-

nar a Ramon Guardans si es podien consultar. I parlant també amb la seva dona i filla de Cambó, l’Helena, em van dir: “Si els podeu portar a Montserrat, són vostres”, perquè Cambó, en el seu testament, havia disposat que es donés alguna cosa al monestir. És un fons molt valuós i en moltes llengües, però avui és una part petita del nostre fons sobre la Guerra Civil, que té uns 15.000 títols entre llibres i fulls.

—La biblioteca del Monestir s’engruixia amb tot de llibres provinents de l’estranger. Com arribaven a Montserrat? Hi havia problemes a les duanes?

—N’hi havia, sobretot, en relació als llibres que tractaven de la Guerra Civil, tot i que legalment es podia entrar un sol exemplar per títol. Per tal d’evitar les dificultats, molts llibres me’ls feia enviar a Andorra, on tenim una casa, i quan venia algú d’allí ens els portava. O sigui que els volums anaven venint perquè anàvem trobant rutes de pas. Jo mateix n’havia portat molts.

—Albert Manent, al retrat que us ha dedicat, diu que “podria escriure una enciclopèdia sobre allò que ha vist, ha sentit o ha endevinat, [però] té el defecte de no escriure”.

—Sempre m’ha semblat que tenia poca facilitat de ploma. Les memòries? Ja me les han proposat de fer, però entre la poca facilitat i que la memòria, precisament, ja em falla... François Mauriac deia que no li interessava escriure les memòries perquè l’última veritat, la més interessant, és la que no es diu.

—El 1964, en una entrevista amb el president Tarradellas —molt empipat per les famoses declaracions de l’abat Escarré—, sembla que no us va entendre gaire.

—És que amb Tarradellas no era fàcil, d’entendre-s’hi. Em va dir que determinada persona era molt intel·ligent perquè “ja va veure que amb mi no hi havia res a fer, i va callar”.

—Les declaracions de l’abat se citen habitualment com a aparegudes a *Le Monde*, però José Antonio Novais també les va publicar al diari brasiler *O Estado de São Paulo*...

—És cert, perquè Novais també era corresponçal d’aquest diari, tot i que la seva publicació des del Brasil va tenir un ressò escàs. El més curiós és que hi

van sortir un dia abans que a *Le Monde*. El redactor del rotatiu francès que s'ocupava d'Espanya es veu que tenia una mica d'enveja que Novais hagués aconseguit aquella exclusiva i també una certa prevenció a publicar les declaracions, perquè creia que després podien ser desmentides.

— També va viure de prop unes altres declaracions conflictives: les que va fer el 1969, amb motiu l'estat d'excepció d'aquell any, l'abat Cassià M. Just a la ràdiotelevisió de Baviera denunciant la situació dels drets humans a casa nostra.

— Les autoritats franquistes es van enfadar molt, amb aquestes declaracions. Volien processar el pare abat, però en virtut de concordat amb la Santa Seu, calia l'autorització del Vaticà, i el papa Pau VI, òbviament, no s'hi hagués avingut.

— La "tancada" d'intel·lectuals del 1970 va ser el moment esclatant del paper supletori de Montserrat...

— Va ser, sobretot, un episodi que va facilitar el moviment unitari que duria a la constitució de l'Assemblea de Catalunya. Personalment, vaig participar en la redacció del document final i en el procés de traducció a diferents llengües, i vaig baixar els textos a Barcelona, a casa d'en Jordi Carbonell. La seva difusió no era convenient abans que la "tancada" s'hagués acabat.

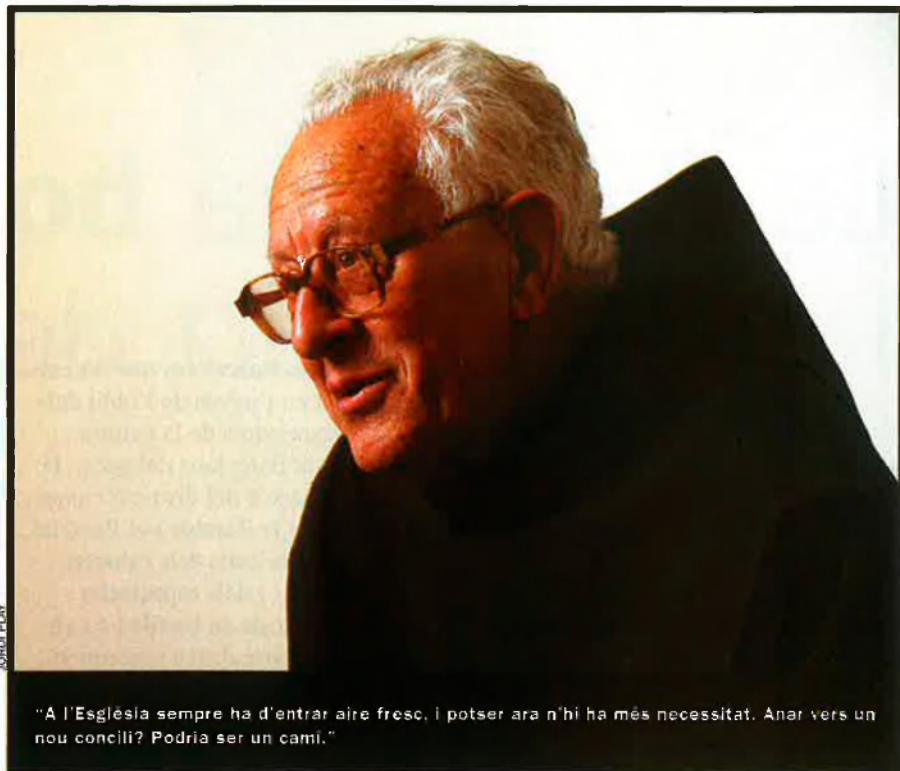
— Una altra difusió d'alt interès va ser l'opuscle *Catalunya avui*, que va promoure els membres del Grup Sant Jordi.

— En aquest grup hi havia Josep Benet, Joaquim Ferrer i Joan Carrera, entre d'altres. De l'opuscle se'n van editar 25.000 exemplars, xifra notòria per al 1974. Distribuir-los clandestinament ens va donar una feinada terrible.

— Déu n'hi do la que donen ara els ja famosos "papers de Catalunya a Salamanca"! Com a arxiver, creieu que els recuperarem algun dia?

— En tota aquesta qüestió, s'han dit coses que, des del punt de vista tècnic, són una barbaritat. Un document s'ha de guardar en el lloc on es genera. Crec que aquests papers, encara que sembli difícil, acabaran tornant, a la llarga, perquè tot plegat és tan absurd!

— Darrerament, el Centre d'Estudis Catalanes de París ha celebrat el seu primer

"A l'Església sempre ha d'entrar aire fresc, i potser ara n'hi ha més necessitat. Anar vers un nou concili? Podria ser un camí."

quart de segle d'activitats. Vós, que tant heu contribuït a impulsar-lo, com valoreu la seva trajectòria?

— Molt positivament. Gràcies al Centre es va poder establir la primera càtedra de català a França, una fita important en els estudis de catalanística. Sempre hi ha hagut uns 150 alumnes per curs, tant els que estudien preferentment el català com els que el tenen com una assignatura optativa dins la seva especialitat. Montserrat hi contribueix en el sentit que el pare abat té la representació dels fundadors.

— Heu servit cinc abats. Goseu fer-ne una valoració?

— De fet, són sis si comptem l'abat Marçet, una figura rellevant que encara hi era quan jo vaig entrar al monestir, amb l'abat Escarré com a coadjutor. A Escarré, més enllà de la seva significació històrica, haig d'agrair-li tota la formació i doctrina que em va donar com a monjo. L'abat Brasó va saber trampejar molt bé les crisis obertes a partir de la ferma actitud del seu antecessor i dels moviments que hi hagué a l'Església durant i després del Concili Vaticà II. L'abat Cassià M. Just té una gran bondat, virtut que alguns no li han volgut reconèixer, i va governar

amb una gran estimació a la nostra comunitat. L'abat Bardolet va consolidar l'obra de l'abat Cassià i sota el seu mandat es va fer la reforma de la basílica, i l'encara breu etapa de l'abat Soler és ja més que una promesa i l'expressió de la necessària continuïtat del paper del monestir en la vida catalana.

— Montserrat, tan actiu, contravé una mica la idea que les comunitats monàstiques podrien ser el reflex de models històricament superats?

— És que aquesta idea no és vàlida, perquè de comunitats monàstiques continua havent-n'hi a tot el món, i de moltes menes. El sentit de la vida monàstica és viure la fe d'una manera molt més completa i amb més llibertat. Montserrat, per si fos poc, també és un santuari, la qual cosa facilita encara més la relació constant amb la gent.

— Pel que fa a l'Església, caldria retornar al sentit d'aquelles paraules de Joan XXIII relatives al Concili Vaticà II: "Jo espero que entri una mica d'aire fresc...?"

— Sí, sempre n'hi ha d'entrar, i potser ara n'hi ha més necessitat. Anar vers un nou concili? M'és difícil de definir-me sobre això, però podria ser un camí.

Joan Alcaraz